

การสื่อสาร ประเด็นแห่งยุคสมัย ความหมาย “การตายดี”
 วิธีสู่การตายอย่างสงบในสังคมไทย*
 COMMUNICATION MEANING FOR GOOD DEATH IN THAILAND

อารีย์ พีรพรวิพุธ, อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว

Aree Peerapornwiput, Asawin Nedpogaeo

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

National Institute of Development Administration

Corresponding Author E-mail: areept1@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาความหมาย การตายดี แบบ Peaceful Death 2. ศึกษากระบวนการสื่อสาร การตายดี แบบ Peaceful Death 3. ศึกษาการรับรู้การตายดีแบบ Peaceful Death เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิเคราะห์เนื้อหา การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องแบบเฉพาะเจาะจง โดยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงความหมายใหม่ กระบวนการสื่อสาร และการรับรู้การตายดี ในแบบ Peaceful Death

ผลการศึกษาพบว่า 1. การสร้างความหมายการตายดีแบบ Peaceful Death มีเกณฑ์การประกอบสร้างคุณลักษณะความหมาย 5 ประการ คือ 1. เงื่อนไขการตายดี 2. ผู้ตายดีคือใคร 3. สาเหตุและผลลัพธ์ของการตายดี 4. แนวทางของการตายดี และ 5. รูปแบบการจัดการต่อความตาย 2. กลุ่ม Peaceful Death มีกระบวนการสื่อสารและสร้างความหมายใหม่ของความตายสู่ความเข้าใจที่ง่ายขึ้น ผลิตภัณฑ์จัดกิจกรรมเรียนรู้ชีวิตและความตายที่เข้าถึงง่ายสำหรับผู้สนใจ เผยแพร่ผ่านหลายช่องทางทั้งออนไลน์และออนไลน์ โดยสื่อสารกลุ่มเป้าหมายก่อนการเจ็บป่วย และกลุ่มคนที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจดูแลคนในครอบครัว 3. การรับรู้การตายดีมีส่วนช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิด หรือพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการเผชิญความตายอย่างสงบ ยอมรับความตายของตนเองและคนรอบข้างได้ดีขึ้น รวมทั้งมีวิธีคิด มุมมอง หรือทัศนคติ ความตายในมุมที่เป็นมิตร

คำสำคัญ: การสื่อสาร; ความหมายการตายดี; การตายอย่างสงบ; ออกแบบความตาย

Abstract

Objectives of this research paper were 1. To study the meaning of a good death, peaceful type, 2. To analyze the communication process of good death model, the peaceful one, and 3. To study the awareness of peaceful death. This qualitative research involved textual analysis and in-depth interviews of selected individuals. Data were analyzed to reveal the new meaning, the communication process and the awareness of the peaceful death.

Findings were found that: 1. There were 5 criteria in defining the meaning of a peaceful death, namely, 1. the conditions of good death, 2. who was a good death, 3. the reasons and results of a good death, 4. the approaching of good death and 5. the management styles of death. 2. It was further revealed that people in the peaceful death group have developed new communication strategies and redefined the meaning of death for better understanding by creating tools, organizing learning activities about life and death, providing easier access to interest groups via online and onsite sessions and by communicating with their target group before ailments and decision-making stakeholders in the family, and 3. An awareness of a peaceful death has an impact on changing the attitude and behavior related to a peaceful death leading to better acceptance of one's own death or of people around. This created positive thinking, perspective or attitude towards death.

Keywords: Communication; The Meaning of a Good Death; Peaceful Death; Designing Death

บทนำ

ความตาย เป็นธรรมชาติสามัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ และเป็นสัจธรรมที่มนุษย์ทุกคนต้องเผชิญ อีกทั้งความตายไม่ใช่สิ่งที่มีความหมายเฉพาะตอนใกล้ตาย หรือภายหลังเมื่อระบบชีวภาพของร่างกายสิ้นสุดลงแล้วเท่านั้น แต่ในฐานะที่มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิต ซึ่งมีสำนึกแห่งการดำรงชีพ และสามารถอนุมานถึงการสิ้นสุดของชีวิตที่จะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ความตายจึงเป็นข้อเท็จจริงพื้นฐาน เป็นอีกมิติหนึ่งที่สำคัญ และไม่สามารถแยกออกจากมิติของการดำรงอยู่ อีกทั้งความตาย ยังเป็นคุณสมบัติที่มนุษย์ทุกชาติต่างมีร่วมกัน ประเด็นการตายยังเป็นข้อถกเถียงกันในหลายประเทศ โดยเฉพาะจากกรณีการร้องขอความตายของ เดวิด กู๊ดฮอลล์ นักวิทยาศาสตร์วัย 104 ปี ที่เดินทางออกจากบ้านในออสเตรเลีย เพื่อจบชีวิตของเขาที่สวีตเซอร์แลนด์ ประเทศที่มีกฎหมายยอมรับการการุณยฆาต และเป็นข่าวใหญ่ไปทั่วโลก (Livni, 2018) เขาเปิดโอกาสให้

สื่อสัมภาษณ์เพื่อหวังผลักดันกฎหมายยอมรับการุณยฆาตในออสเตรเลีย ที่ซึ่งเขารู้สึกว่าเป็นบ้าน และเห็นว่าตนเองไม่ควรถูกต้องเดินทางมาตายไกลบ้านขนาดนี้ (Knox, 2018) นักพฤกษศาสตร์ และนักนิเวศวิทยาผู้นี้ ไม่ได้เจ็บป่วยระยะท้าย แต่ปรารถนาจะเผชิญกับความตาย เขาระบุ เหตุผลสำคัญที่ทำให้ตัดสินใจเช่นนี้คือ อิศราภาพที่ลดน้อยถอยลงของเขาเอง และเขาต้องการยุติ ชีวิตของเขาอย่างมีศักดิ์ศรี (Bachmann & Stanglin, 2018) เมื่อย้อนมาดูที่ประเทศไทย ล่าสุด มีหนุ่มไทยเดินทางไปทำการุณยฆาตที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ หลังป่วยเป็นเนื้องอกในสมอง นานกว่า 10 ปี ผ่านการผ่าตัดสมองมาแล้ว 3 ครั้ง แต่ยังไม่หายขาด จึงตัดสินใจจบชีวิตตัวเอง โดยให้เหตุผลว่าไม่อยากให้พ่อแม่ต้องมาคอยดูแลหากผ่าตัดอีกครั้งแล้วต้องเป็นเจ้าชาย นิทร (PPTV Online, 2019) อย่างไรก็ตาม การุณยฆาตภายใต้การช่วยเหลือทางการแพทย์ เช่นนี้ แทบจะทุกประเทศยังถือเป็นการกระทำความผิดกฎหมายอาญาในฐานะฆาตกรโดย เจตนา ปัจจุบันจึงมีเพียงไม่กี่ประเทศที่ออกกฎหมายรองรับสิทธิการตายประเภทนี้ไว้ แต่จะต้อง เป็นไปภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด และสวิตเซอร์แลนด์เป็นเพียงประเทศเดียวที่ มีศูนย์ช่วยจัดการฆ่าตัวตายภายใต้การช่วยเหลือทางการแพทย์แก่ชาวต่างชาติ (Staff, 2014) จะเห็นว่าประเด็นความตายยังเป็นข้อถกเถียงกันในหลาย ๆ ประเทศ สาเหตุสำคัญที่ทำให้ปัญหา ความต้องการยุติชีวิตผู้ป่วยได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากเทคโนโลยีทาง การแพทย์ในปัจจุบันที่เข้ามามีบทบาทสูงยิ่งในการยืดชีวิตผู้ป่วยออกไปในสภาพฝืนธรรมชาติ และถูกพิจารณาการไปด้วยเครื่องมือทางการแพทย์ทั้ง ๆ ที่ผู้ป่วยนั้นไม่สามารถที่จะได้รับการ รักษาให้หายเป็นปกติได้เลย

ในขณะเดียวกันทัศนะกระแสหลัก คนส่วนใหญ่รับรู้เรื่องความตายแต่ในแง่ความ สูญเสีย เจ็บปวด หรือทรมาน ประกอบกับ ญาติ ผู้ดูแล และครอบครัวก็ตกอยู่ในความเศร้าโศก สิ้นหวัง ไร้ทางออก จากการแบกรับภาระการดูแลอย่างมหาศาล รวมถึงผู้มีทุนทรัพย์ในการใช้ วิทยาการทางการแพทย์ จากการยื้อชีวิตคนใกล้ชิดด้วยเทคโนโลยีอย่างเกินความจำเป็น ทำให้ ผู้ป่วยระยะสุดท้ายต้องจากโลกนี้ไปด้วยความทุกข์ทรมาน การพูดถึงความตายกลายเป็นเรื่อง อับมงคล แม้กระทั่งคำว่าความตายกลายเป็นคำที่ไม่ควรพูดถึง ต้องเลี่ยงไปใช้คำอื่น เช่น หมดลม จากไป และสิ้นชีวิต หากจะมีใครตาย ก็ต้องไปตายในที่โรฐาน คือที่มีดชีวิตหรือลับตา มี คนรู้เห็นเพียงไม่กี่คน การตายที่โรงพยาบาล โดยเฉพาะในห้องไอซียู จึงถือว่าคุณดีกว่าการตายที่ บ้าน (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, 2550) ทั้งนี้ ในขณะที่ชุดความหมายความตายของแนวคิด กระแสหลักดำรงอยู่ ก็มีแนวคิดความหมายของความตายชุดใหม่เกิดขึ้นด้วย ในประเทศไทยมี การพูดถึงความตายในเชิงบวกจากหลากหลายกลุ่ม ที่ก่อตัวขึ้นจากภาคประชาสังคม อย่างไรก็ตาม กลุ่ม Peaceful Death จัดเป็นกลุ่มดำเนินงานสื่อสารเรื่องการตายดีในสังคมไทยที่เห็นผล และเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนสู่สังคมในวงกว้างอย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยมีจุดเริ่มต้นมาจาก เครือข่ายพุทธิกา ควบคู่ไปกับการผลิตสื่อเรียนรู้ การจัดเวทีสาธารณะ พร้อมกับพัฒนาเครือข่าย แพทย์และพยาบาลดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายไปพร้อมกัน จึงเป็นพื้นที่วิจัยที่ผู้วิจัยเลือกศึกษา

เพื่อให้เกิดกรอบแนวทางในการศึกษา และความเข้าใจที่ละเอียดลึกซึ้งในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเพื่อให้การศึกษามีความละเอียด รอบคอบ และครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการศึกษา ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี โดยมีสาระสำคัญได้แก่ แนวคิดทางพุทธศาสนา ที่กล่าวถึงแก่นพื้นฐานของชีวิตและความตาย ซึ่งมีหลักยึดโยงกับความเป็นธรรมชาติ ความไม่เที่ยงของสิ่งต่าง ๆ เช่นเดียวกับชีวิตมนุษย์ เกิดมาแล้วก็ต้องเจ็บและต้องตาย ความเปลี่ยนแปลงนี้เอง ที่เป็นสาเหตุแห่งความทุกข์ของมนุษย์ เพราะไม่รู้เท่าทันสภาพความเป็นจริง จึงปรับสภาพจิตใจไม่ถูก พุทธศาสนาจึงพยายามที่จะชี้ให้เห็นสภาพความเป็นจริงนี้ และให้มนุษย์วางใจให้ถูกต้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา รวมไปถึงความตายที่จะต้องเกิดขึ้นในวันใดวันหนึ่ง (พระมหาบุญมี มาลาวิชโร, 2547) และในทางพุทธศาสนามีการฝึกปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับความตายโดยตรง นั่นคือการฝึกมรณานุสติ ที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญคือไม่ประมาทต่อการใช้ชีวิต ทฤษฎีสัญวิทยา เป็นศาสตร์ที่สนใจในเรื่องของความหมาย มโนวิทยาการหลายท่านแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความหมาย การอ้างอิงความหมายที่ปรากฏอยู่รอบ ๆ ตัวเราที่ได้รับผลกระทบจากกรอบทางสังคม ที่ฝังรากลึกอยู่แล้วในสังคม (Eco, 1976) รวมถึงเอาใจใส่ในเรื่องของวิธีการต่าง ๆ ที่ความหมายมีมุมมองเชิงวิพากษ์มากขึ้น และเป็นที่ชุกช่อนมายาคติ (Myth) (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2551) ขณะเดียวกันได้ก่อให้เกิดการประกอบสร้างความหมายขึ้นใหม่เพื่อให้เกิดการสื่อความแบบใหม่ โดยเป็นไปในกระบวนการของการรื้อสร้าง (Deconstruction) ความหมายใหม่ เช่นเดียวกับความหมายความตาย ที่ยังแปรเปลี่ยนไปตามลักษณะและกาลเวลาของยุคสมัย แนวคิดเรื่องการสื่อสาร เบอร์โล (Berlo, 1960) ให้ความหมายการสื่อสาร เป็นการส่งผ่านข่าวสารจากบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งหรืออีกกลุ่มหนึ่ง โดยใช้สัญลักษณ์การสื่อสารที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ เช่นเดียวกับการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะทางสังคม อันเป็นกิจกรรมที่ไม่อยู่นิ่ง มีการเคลื่อนไหวกันอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา โดยมีองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ คือ ผู้กระทำการสื่อสาร สาร ช่องทางการติดต่อหรือสื่อ ผู้รับสาร ปฏิกริยาตอบสนอง การสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ทำให้คนมีความรู้และโลกทัศน์ที่กว้างขวางขึ้น การสื่อสารเป็นกระบวนการที่ทำให้สังคมเจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ทำให้มนุษย์สามารถสืบทอด พัฒนา เรียนรู้ และรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ได้ อีกทั้งยังเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคนในสังคม เช่นเดียวกับการสื่อสารเรื่องความตาย

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่า มุมมองต่อประเด็นการตายในแต่ละสังคมมิได้มีเพียงหนึ่งเดียว การให้ความสำคัญต่อการมีชีวิตอยู่ในแต่ละที่ ในแต่ละประเทศก็ไม่เหมือนกัน อีกทั้งการเรียนรู้เรื่องความตายเป็นเรื่องใกล้ตัว จึงควรถูกหยิบยกขึ้นมากกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในขณะที่ยังร่างกายยังคงแข็งแรง เพื่อเป็นแนวทางการเสริมสร้างสุขภาวะในช่วงระยะท้ายของชีวิต ดังนั้นการศึกษาเรื่องนี้จึงเป็นการสร้างองค์ความรู้ที่น่าสนใจ ในประเด็นการศึกษาเรื่องด้านในของความเป็นมนุษย์ เพราะการให้ความหมายต่อความตายอย่างไร ก็เสมือนหนึ่งกระจกสะท้อน

การให้ความหมายต่อการมีชีวิตอยู่ของคนในสังคม อันจะช่วยต่อยอดองค์ความรู้นี้ให้ขยายไปในวงที่กว้างขึ้น จึงทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญในการศึกษาเรียนรู้การสื่อสารความหมายความตาย อันจะส่งผลให้เกิดประโยชน์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และสังคมโดยรวม ประกอบกับความตายของผู้คนในยุคสมัยใหม่ ชีวชนให้เราตั้งคำถามกับการใช้ชีวิต รวมถึงวาระสุดท้ายของชีวิต จวบจนวินาทีสุดท้ายของลมหายใจ ด้วยการศึกษาค้นคว้าและตั้งคำถามเกี่ยวกับการตาย และการตายดี ว่าสามารถอ่อนโยนกับชีวิตและทำอะไรได้มากกว่าที่คิดหรือไม่ เพื่อช่วยให้มนุษย์ใช้ชีวิตและตายอย่างเปี่ยมคุณค่าและมีความหมาย ซึ่งบทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของ ดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง การสื่อสาร ประเด็นแห่งยุคสมัย ความหมายการตายดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมาย การตายดี แบบ Peaceful Death
2. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสาร การตายดี แบบ Peaceful Death
3. เพื่อศึกษาการรับรู้การตายดีแบบ Peaceful Death

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา โดยเลือกแหล่งข้อมูลที่ตรงกับความเหมาะสม หน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) คือ สื่อสิ่งพิมพ์ E-Book ทั้งหมดของเว็บไซต์ Peaceful Death ร่วมกับการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) การสืบค้นข้อมูลจากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ เพื่อช่วยให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความจริง และความคิดเห็น จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 14 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ได้แก่ บุคคลที่ทำงานในกลุ่ม Peaceful Death นักเขียน และบรรณาธิการหนังสือเล่มที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการตายดี อาจารย์แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้าน Palliative Care (การดูแลแบบประคับประคอง) จบด้านการเรียนการสอนทาง Palliative Care และด้านผู้สูงอายุโดยตรงจากต่างประเทศ นักกฎหมาย และผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายการแพทย์ในเรื่องสิทธิและหน้าที่ด้านสุขภาพตาม พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550

กลุ่มตัวอย่างที่รับรู้เรื่องการตายดีจากการเข้าร่วมอบรม เช่น โครงการเผชิญความตายอย่างสงบ โครงการอาสาช่างเตี้ย โครงการความตายออกแบบได้ โครงการอยู่อย่างมีความหมาย จากไปอย่างมีความสุข เป็นต้น ในกลุ่มตัวอย่าง 5 ช่วงวัย ได้แก่ 20-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี 51-60 ปี 61-70 ปี จำนวน 9 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ก่อตั้งหรือผู้ดูแลกลุ่ม Peaceful Death ศึกษาข้อมูลในเว็บไซต์ Peaceful Death และเอกสารที่เกี่ยวข้อง และสำหรับตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษาการรับรู้การตายดีแบบ Peaceful Death ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการเข้าร่วมอบรม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้การวิจัยครั้งนี้ได้ข้อมูลที่ต้องการและสมบูรณ์เพียงพอที่จะตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้ข้อมูลทั้งหมด ไม่ว่าจะจากการสัมภาษณ์และสืบค้นเอกสารที่เกี่ยวข้องอย่างครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลกับกรอบแนวคิดตามประเด็นหลัก อีกทั้งผู้วิจัยยังตระหนักทั้งระหว่างการสัมภาษณ์และหลังการสัมภาษณ์ทุกครั้งว่า ข้อมูลที่ได้มานั้นสามารถนำมาใช้ตอบคำถามที่ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์หลักก่อนหน้าได้หรือไม่ ดังนั้น ในการวิเคราะห์ผลการวิจัยเมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลมาแล้วจะทำการสรุปแยกข้อมูลตามประเด็นต่าง ๆ ที่ได้ตั้งไว้ก่อน รวมทั้งพิจารณาถึงความครบถ้วนของข้อมูลต่าง ๆ ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้มาว่าตรงตามหลักการหรือไม่ ได้แก่ การเลือกข้อมูลที่หลากหลายและใช้วิธีที่หลากหลายในการเก็บข้อมูล เช่น การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) และการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) รวมถึงการวิเคราะห์เนื้อหา ทั้งนี้ผู้วิจัยยังต้องใช้วิธีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายอีกด้วย

ผลการวิจัย

1. การศึกษาความหมาย การตายดี แบบ Peaceful Death พลวัตความตายส่งผลต่อการให้ความหมายความตายของมนุษย์ จากยุคโบราณก่อนมีศาสนา มนุษย์มีความเชื่อในสิ่งที่ดำรงอยู่ของความตาย สิ่งที่เกี่ยวข้องจึงเป็นเพียงแต่ร่างกาย ขณะที่จิตวิญญาณยังคงอยู่ ส่งผลให้เกิดความเชื่อเรื่องโลกหลังความตาย กระทั่งเมื่อเข้าสู่ยุคมีศาสนา โดยเฉพาะคำอธิบายภายใต้กรอบความคิดในทางจักรวาลวิทยาแบบไตรภูมิ ซึ่งมีอิทธิพลและส่งผลต่อการกำหนดท่าทีของชีวิตและความตายสำหรับสังคมในเวลาต่อมา ขณะเดียวกันความหมายของการมีชีวิตของผู้คนในยุคสมัยนั้นได้ผูกกรรมมิติด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ผนวกเข้าไว้ด้วยกันอย่างกลมกลืน ไม่ได้แบ่งแยกคุณค่าหรือเป้าหมายของชีวิตออกจากความตาย แต่รวมเอาโลกนี้และโลกหน้าเข้าไว้ด้วยกัน

เมื่อกระบวนทัศน์เรื่องความตายถูกพลิกโฉมจากอิทธิพลของวิทยาการความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการแพทย์สมัยใหม่ ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา พื้นที่ความตายจึงถูกช่วงชิงจากพื้นที่ทางศาสนาและจิตวิญญาณ ความตายจึงถูกแยกออกจากวิถีชีวิตของคนเป็น ความตายมีความสัมพันธ์กับอำนาจและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ การแพทย์ อีกทั้งยังเป็นสถาบันที่สถาปนาและผูกขาดการจัดการกับความตายจนเกือบจะเบ็ดเสร็จ

แนวทางการแพทย์จึงตั้งอยู่บนฐานความเชื่อที่จะต้องเข้าไปจัดการกระทำกับความตายให้ได้มากที่สุด และเข้าไปมีส่วนในการดูแลจัดการความตายอย่างเป็นระบบ โดยสงวนหน้าที่อันชอบธรรมไว้เฉพาะผู้เชี่ยวชาญ และด้วยความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ มนุษย์สามารถควบคุมจัดการความตายซึ่งถือเป็นโรคได้ในระดับหนึ่ง ดังนั้นความรู้ทางเทคโนโลยีและเครื่องมือที่ทันสมัยในโรงพยาบาล ได้ทำให้บุคลากรทางการแพทย์และคนโดยส่วนใหญ่มีมายาคติว่าการตายดี คือการตายในโรงพยาบาลมีผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์และอุปกรณ์ที่ทันสมัยตามมุมมองทางการแพทย์ที่เห็นว่าความตายเป็นอุปสรรคกับการรักษาชีวิตของผู้ป่วย ความตายสมควรต้องถูกยื้อและเหนี่ยวรั้ง ซึ่งมายาคติดังกล่าวได้ทำให้เกิดปัญหาขึ้นมากมายในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการยื้อผู้ป่วยที่ทำให้ต้องตายอย่างทุกข์ทรมานท่ามกลางบรรยากาศที่ไม่สงบ ประกอบกับเรื่องค่าใช้จ่ายทางการแพทย์ที่สูงขึ้น หรือปัญหาความขัดแย้งระหว่างหมอคนไข้ และญาติ ที่ต่างมีความคิดและความต้องการในเรื่องการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายที่แตกต่างกัน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างความตายกับมิติกระบวนทัศน์เทคโนโลยีทางการแพทย์เกิดช่องว่างที่ขาดหาย ประกอบกับในโลกที่สังคมถูกขับเคลื่อนด้วยลัทธิบริโภคนิยม ความตายกับทัศนะของสังคมทุนนิยมจึงดูจะขัดแย้งกัน เพราะความตายถูกเหมารวมเป็นเพียงด้านลบของการสูญเสีย ส่งผลให้ปัจเจกไม่สามารถอุปโลกน์บริโภคนิยมได้อีกต่อไป ตามทัศนะนี้ความตายจึงหมายถึงเป็นสิ่งแปลกแยก ความน่ากลัว อัปมงคล สูญเสีย เจ็บปวด และไม่ควรพูดถึง

ขณะที่ชุดความหมายกระแสหลักเกิดขึ้น ได้เกิดชุดความหมายใหม่ซึ่งเป็นทางเลือกขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน มีการให้ความหมายการตายชุดใหม่ที่ได้ค่อย ๆ ก่อร่างสร้างตัวขึ้นมาในสังคม ในชื่อของการตายดี แบบ Peaceful Death จากการศึกษา พบว่า การสร้างความหมายการตายดีแบบ Peaceful Death มีเกณฑ์การประกอบสร้างคุณลักษณะความหมายการตายดีไว้ 5 ประการ จำแนกได้ตามนี้ คือ 1. เงื่อนไขการตายดี 2. ผู้ตายดีคือใคร 3. สาเหตุและผลลัพธ์ของการตายดี 4. แนวทางของการตายดี และ 5. รูปแบบการจัดการต่อความตาย ซึ่งผลการวิเคราะห์สามารถสรุปได้เป็นประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. เงื่อนไขการตายดี พบว่า เงื่อนไขพื้นฐานสำคัญของการตายดี คือ การยอมรับสัจธรรมและกฎของธรรมชาติ ความตายเป็นกระบวนการหนึ่งของชีวิต การทำความเข้าใจกับความจริงของชีวิตในข้อนี้ถือเป็นเงื่อนไขต่อการเผชิญความตายอย่างสงบในเบื้องต้น

2. ผู้ตายดีคือใคร พบว่า ผู้ตายดีสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน ทุกช่วงวัย ผู้ที่สุขภาพดีหรือป่วยระยะท้าย ที่เรียนรู้เกี่ยวกับการตายดีและมีการเตรียมตัวทั้งกายและใจ ดังนั้นการเรียนรู้เพื่อรับมือกับความตายเป็นเรื่องจำเป็น เพราะเมื่อวินาทีนั้นมาถึง การมีสติตั้งมั่นรับมือได้ทุกรูปแบบ คือสิ่งที่พึงกระทำ การวางแผนเตรียมตัวใช้ชีวิตในวาระท้ายและเผชิญความตายเป็นสิ่งที่สามารถจัดการล่วงหน้าได้ เช่น ต้องการใช้ชีวิตในวาระท้ายแบบใด หากเจ็บป่วยต้องรักษาแบบไหน หากเสียชีวิตแล้วต้องการให้ญาติทำอย่างไร และมีสิ่งใดค้างคาที่ต้องจัดการให้เสร็จสิ้น

3. สาเหตุและผลลัพธ์ของการตายดี พบว่า สาเหตุของการตายดี อยู่ที่เวลาในปัจจุบัน ที่ยังคงมีอยู่ การรู้คุณค่าและตระหนักว่าเวลาเป็นสิ่งล้ำค่าและมีความหมาย เพราะวิถีการใช้ชีวิต ในขณะที่มีชีวิตอยู่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงช่วงเวลาท้ายในการจากไป ดังมีคำกล่าวว่า มีชีวิตอยู่อย่างไร ก็ตายอย่างนั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการจัดการความสัมพันธ์กับคนรอบตัว ครอบครัว หรือคนรัก รวมทั้งการงาน และสุขภาพ เป็นการจัดลำดับเรื่องสำคัญของชีวิต ส่วนผลของการตายดี หมายถึงดีทั้งต่อผู้ตาย และผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นหมายถึงผู้ตายไม่มีสิ่งใดติดค้างคาใจ และผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่รู้สึกดีที่ได้ทำตามปรารถนาของผู้เสียชีวิต

4. แนวทางของการตายดี พบว่า มีการสลายกรอบการมองความตายจากภาวะของโรค มาเชื่อมโยงความตายกับมิติต่าง ๆ ที่กว้างขึ้นและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก แบ่งได้เป็น 4 แนวทาง ได้แก่ ข้อที่ 1 ถึง ข้อที่ 5 น่าจะระบุตัวเลข ให้เหมือนกัน 4.1-4.5 ได้แก้ไขตัวเลข 4.1-4.4 เรียบร้อยสำหรับ ข้อที่ 5 เป็น 1 ใน 5 หัวข้อใหญ่ของเกณฑ์การประกอบสร้าง คุณลักษณะความหมายการตายดี 5 ประการ จึงเรียนอนุญาตคงตัวเลขเดิมไว้

4.1 แนวทางการตายดีในมิติทางกฎหมาย ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีพัฒนาการเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ได้รับเอาแนวความคิดเรื่องการจัดการให้ผู้ป่วยตายดีมาปรับใช้ผ่านระบบกฎหมาย และมีบทบาทต่อการจัดการให้เป็นไปตามประสงค์ของผู้ป่วยระยะสุดท้ายผ่านระบบกฎหมาย มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 การทำหนังสือแสดงเจตนา Living Will เพื่อบอกความต้องการของผู้ป่วยที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต

4.2 แนวทางการตายดีในมิติทางการแพทย์ มีการพัฒนาแนวคิด การดูแลแบบประคับประคองในระยะท้ายของชีวิต (Palliative Care) ซึ่งหมายถึงการดูแลเพื่อให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีจนถึงวาระสุดท้าย โดยดูแลทั้งสุขภาพกาย สุขภาพใจ และจิตวิญญาณ

4.3 แนวทางการตายดีในมิติของสังคม ชุมชน การเผชิญความสูญเสียเป็นประสบการณ์ครั้งสำคัญของชีวิต หน้าที่การดูแลผู้ป่วยระยะท้ายและการตายดี ไม่อาจจำกัดเพียงครอบครัว บุคลากรสาธารณสุข ชุมชนคือแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง ให้สามารถดูแลผู้เผชิญความสูญเสีย ทั้งผู้ป่วย ครอบครัว และผู้ดูแล โดยเน้นการป้องกันความทุกข์ การบรรเทาความรุนแรง และการเยียวยาฟื้นฟู ซึ่งสะท้อนถึงเป้าหมายที่ไม่ได้อยู่ที่การรักษาโรคให้หาย หรือทุเลาลงเพียงอย่างเดียว หากสามารถตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติของผู้ป่วย ในการ

เข้าใจชีวิตและมีความสุขในช่วงเวลาที่ต้องเผชิญกับความเจ็บป่วย และหากต้องเสียชีวิตก็เสียชีวิตไปอย่างสุขสงบ

4.4 แนวทางการตายดีในมิติทางศาสนา-มรณานุสติ หรือการพิจารณาความตายเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เตรียมตัวตาย มีการปรับใช้ให้เข้าถึงง่าย มีความเป็นสากลและร่วมสมัย ให้ประโยชน์ในแง่การทำให้เกิดความไม่ประมาทต่อชีวิต เห็นความสำคัญของการกระทำสิ่งสำคัญต่าง ๆ รวมทั้งฝึกใจให้ปล่อยวาง และหากทำสมำเสมอสามารถเปลี่ยนและปรับมุมมองใหม่ในเรื่องความตาย

5. รูปแบบการจัดการต่อความตาย พบว่า ชีวิตกับความตายไม่สามารถแยกจากกัน มนุษย์สะสมตัวตนเอกลักษณ์มาตลอดชีวิต ความตายก็สะท้อนอัตลักษณ์นั้นด้วย ในโลกยุคปัจจุบันมีการจัดงานศพที่ห่างไกลจากประเพณีนิยมเพิ่มมากขึ้น ทิศทางของงานศพแนวใหม่ที่เกิดขึ้นล้วนเป็นไปเพื่อตอบโจทย์สำคัญคือ การมีความหมาย และสมเหตุสมผล ท่ามกลางกระแสอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้ที่มีเจตจำนงสุ่วิถีปลายทางสู่การตายดี ทั้งต่อตนเองและคนใกล้ชิด วิธีการจัดการความตายที่สำคัญอยู่ที่การสื่อสารสัมพันธ์ โดยผู้ที่มีเจตจำนงสู่ปลายทางอย่างสงบ มีส่วนร่วมในการจัดการความตายของตน

2. กระบวนการสื่อสาร การตายดี แบบ Peaceful Death สำหรับกระบวนการสื่อสารกลุ่ม Peaceful Death ได้พัฒนาเครื่องมือการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนพัฒนากลไกทางสังคมและวัฒนธรรมให้เอื้อต่อการเผชิญความตายอย่างสงบ หรือ การตายดี พร้อมทั้งร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ขณะเดียวกันก็เป็นจุดเริ่มต้นของการสะสมองค์ความรู้ ประสานงานในภาคประชาชน สำหรับการเคลื่อนไหวและผลักดันสร้างความตระหนักให้มีการทำความเข้าใจเรื่องของความตาย และสร้างชุมชนที่เอื้อต่อการตายดี สามารถเกื้อกูลชีวิตและสังคมให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและเคารพในสิทธิความเป็นมนุษย์ไปพร้อม ๆ กัน

กลุ่ม Peaceful Death มีกระบวนการสื่อสารเกี่ยวข้องกับการสร้างทัศนคติที่ดีต่อความตาย และดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายแบบประคับประคอง (Palliative) ทั้งในมิติสุขภาวะด้านกาย โดยให้ความสำคัญกับมิติด้านจิตใจและสังคมเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการขับเคลื่อนมิติสุขภาวะทางปัญญา (Spiritual Health) ซึ่งการนำเสนอเป็นการขยายองค์ความรู้สู่ความเข้าใจในวงกว้างให้มากขึ้น ทั้งในระยะก่อนการเจ็บป่วยและก่อนการตาย เช่น เครือญาติที่ดูแลผู้ป่วย บุคคลทั่วไป ชุมชน ตลอดจนหน่วยทางสังคมอื่น ๆ ดำเนินการภายใต้ 3 ด้านหลัก ได้แก่

หนึ่งมีเครื่องมือใช้สนับสนุนองค์ความรู้ และให้ความรู้ เช่น จัดพิมพ์หนังสือเอกสารจัดทำเว็บไซต์ Peaceful Death รวมทั้งการจัดอีเวนต์ โดยมีการใช้ Influencer บุคคลที่มีอิทธิพลต่อความคิดและการตัดสินใจของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสื่อสารผ่านพลังเสียงของบุคคลที่สาม ทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการรับรู้ สนใจ ติดตาม และสร้างความตระหนักรู้ได้มากกว่าการสื่อสารทางเดียว รวมทั้งการจัดนิทรรศการเชิงประสบการณ์ เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับสารเกิดการเรียนรู้จากการได้มีโอกาสทดลอง ส่อง ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้ที่อยู่ในระยะก่อนการ

เจ็บป่วยและก่อนการตาย ผ่านกิจกรรมและการอบรม โดยมีทั้งที่จัดกิจกรรมเอง และเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่าย และ สาม เปิดพื้นที่เพื่อพัฒนาและเสริมศักยภาพหรือพื้นที่ต้นแบบ เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้และเอื้ออำนวยให้เกิดการทำงานร่วมกันสำหรับการดูแลผู้ป่วย การนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความตายเป็นประเด็นที่ดูหนักในสายตาคนส่วนใหญ่กลุ่ม Peaceful Death มีรูปแบบในการออกแบบสื่อและสร้างเพื่อลดทอนความเป็นนามธรรมให้อ่านเข้าใจความตายได้ง่ายขึ้นโดยไม่ใช้การเพี่ยงกล่าวถึงความตาย ณ จุดที่ตายเท่านั้น หากกลุ่ม Peaceful Death ได้ขยายความถึงช่วงเวลาก่อนการตาย และการจัดการเี่ยวภายหลังการตาย รวมถึงมีการขยายพื้นที่การเริ่มต้นพูดคุยเรื่องความตายสู่สาธารณะในวงที่กว้างขึ้นของสังคม

3. การรับรู้การตายดี แบบ Peaceful Death การรับรู้การตายดีของกลุ่มตัวอย่างมีส่วนช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิด หรือพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการเผชิญความตาย คือมีส่วนช่วยให้สามารถยอมรับความตายของตนเองและคนรอบข้างได้ มีส่วนช่วยให้สามารถสื่อสารเรื่องความตายได้ หลังการรับรู้เรื่องการตายดี ความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อคนรอบข้างหรือคนในครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เป็นบวก เช่น การตระหนักว่าความตายมาเยือนตนเองและคนที่ตนรักได้ทุกเมื่อ จึงนำไปสู่การให้ความสำคัญกับเวลาที่มีอยู่ร่วมกัน หรือพบว่าความตายออกแบบได้ เตรียมพร้อมได้ การตระหนักถึงความตาย ทำให้ปล่อยวาง และให้อภัยคนได้ง่ายขึ้น รวมถึงการเตรียมความพร้อมก่อนวาระท้ายมาถึง โดยให้ความสำคัญเป็นสองส่วน หนึ่ง เรื่องภายใน ด้านความรู้สึก จิตที่สงบก่อนจากไป อีกทั้งไม่มีอะไรติดค้างใจในความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง สอง ในทางกายภาพ ได้จัดการสะสมสิ่งต่าง ๆ อย่างเรียบร้อยและไม่เป็นภาระต่อผู้ที่ยังอยู่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเตรียมเอกสาร ทรัพย์สินต่าง ๆ ส่งต่อให้ใครเมื่อต้องจากไป รวมถึงความต้องการให้จัดการอย่างไรในระยะท้าย ทั้งนี้เพราะไม่ต้องการเป็นภาระแก่คนที่อยู่ข้างหลังในวันที่ต้องจากไป ซึ่งเป็นการจากลาโดยที่ไม่มีอะไรค้างคา และพร้อมที่จะไป เมื่อวาระสุดท้ายของชีวิตมาถึง

ถึงกระนั้น ผลการศึกษาการรับรู้การตายดีแบบ Peaceful Death ยังสะท้อนให้เห็นว่า หลังการรับรู้การตายดี กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ (Knowledge) ที่ส่งผลให้เกิดทัศนคติ (Attitude) ที่เป็นบวกต่อการยอมรับเมื่อวาระสุดท้ายมาถึง รวมถึงทำที่ที่ดีต่อการตายอย่างสงบ ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนซอฟต์แวร์หรือวิธีคิด และการรื้อถอนวิธีคิดนี้ ทำให้กลุ่มตัวอย่างมองความตายทั้งต่อตนเองและเครือญาติด้วยสายตาใหม่ ซึ่งส่งผลให้เกิดการปฏิบัติ (Practice) ที่สามารถนำไปปรับใช้ในรูปแบบเฉพาะตน มีพฤติกรรมเชิงบวกกับความสัมพันธ์ที่มีต่อญาติและครอบครัว ทำให้สามารถปรับเปลี่ยนความเข้าใจเรื่องความตายได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษา ความหมาย การตายดี แบบ Peaceful Death พบว่า กระบวนทัศน์นี้มีผลต่อการมองโลกและชีวิต และส่งผลทั้งต่อแนวคิดและการปฏิบัติของสังคมและปัจเจกชนในเรื่องชีวิตและความตาย แนวคิดที่เป็นกระแสหลักในปัจจุบันเป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากกระบวนทัศน์แบบกลไก แยกส่วน ลดส่วน การตายจึงถูกยึดออกไปด้วยวิทยาการทางการแพทย์ที่ “ก้าวหน้า” กระบวนทัศน์นี้แม้จะถูกวิพากษ์วิจารณ์มากขึ้น แต่ก็ยังคงเป็นกระบวนทัศน์หลักที่มีอิทธิพลทั้งต่อบุคคลากรในระบบสุขภาพและสังคมโดยรวม อีกทั้งยังมีคุณูปการที่สำคัญในการรักษาโรคบางกลุ่มและการบรรเทาความทุกข์ทรมานจากการตายของผู้ป่วย

เมื่อนำทฤษฎีสัญญาวิทยา มาประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวคิดทางพุทธศาสนา และแนวคิดการสื่อสาร พบว่า ตามกระบวนทัศน์ข้างต้นได้ก่อให้เกิดมายาคติความตาย ในเชิงความหมายของภาพที่หดหู่ สิ้นหวัง และไร้อำนาจในการต่อรอง นอกจากมายาคติที่พ่วงความคิด ความเชื่อที่ทำงานอยู่นั้น ได้ก่อให้เกิดการประกอบสร้างความหมายขึ้นใหม่เกี่ยวกับความตาย เพื่อให้เกิดการสื่อความแบบใหม่ เป็นไปในกระบวนการสองแบบร่วมกัน คือ รื้อและสร้าง การตายดีแบบ Peaceful Death พยายามรื้อถอนวัฒนธรรมการปฏิเสธความตายที่ถูกยึดถืออยู่ในระบบความคิดความเชื่อของคนในสังคมไทย ซึ่งเป็นการรื้อถอนพรมแดนของอำนาจและความรู้ในแบบเก่าที่มีขอบเขตชัดเจน และจำกัด มาเป็นแบบบูรณาการ ใช้หลายศาสตร์เข้ามาอธิบายและจัดการความตาย ทำให้เกิดเป็นชุดคำอธิบายหรือการให้ความหมายเกี่ยวกับความตายที่แตกต่างไปจากเดิม ด้วยการให้คุณค่าความหมายใหม่ของความตายที่ให้ความรู้แก่สังคมอย่างเป็นสหวิทยาการ โดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทในการช่วยให้ผู้ป่วยทำความเข้าใจความทุกข์ที่มนุษย์กำลังเผชิญได้ดีขึ้น

ประเด็นการให้ความหมายการตายดี แบบ Peaceful Death แสดงให้เห็นถึงเกณฑ์การประกอบสร้างคุณลักษณะความหมายการตายดีที่ครอบคลุมทั้งมิติด้านจิตใจ ร่างกาย และสังคมอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งสอดคล้องกับงานการวิเคราะห์ของศิริรัตน์ ปานอุทัย และคณะ (2563) เรื่อง คุณลักษณะการตายดีตามการรับรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องในบริบทภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย พบว่า การตายที่ดีคือการตายที่มีการเตรียมตัว ผู้ตายมีเวลาในการเตรียมตัวเตรียมใจ และยอมรับความตายได้ เมื่อถึงเวลาที่จะจากไป การทำความเข้าใจชีวิตและความตายผ่านหลักธรรมทางศาสนา โดยแนวคิดนี้สอดคล้องงานวิจัยของกาญจนา จิตต์วัฒน์ (2553) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการการเตรียมตัวตายในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับวัชรยาน สื่อนี้เห็นว่าพุทธศาสนานับการสอนให้มนุษย์ตระหนักรู้ในความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของชีวิตที่ความตายจะเกิดขึ้นเมื่อไรก็ได้ คนเราจึงควรดำเนินชีวิตทุกก้าวอย่างอย่างไม่ประมาท โดยการเจริญมรณสติ พิจารณาความตาย อย่างรู้เท่าทันความจริงของชีวิต อันเป็นการเตรียมตัวก่อนตายอย่างมีสติ บ่มเพาะให้เกิดปัญญาที่มีความเห็นถูกต้องตรงตามความเป็นจริง

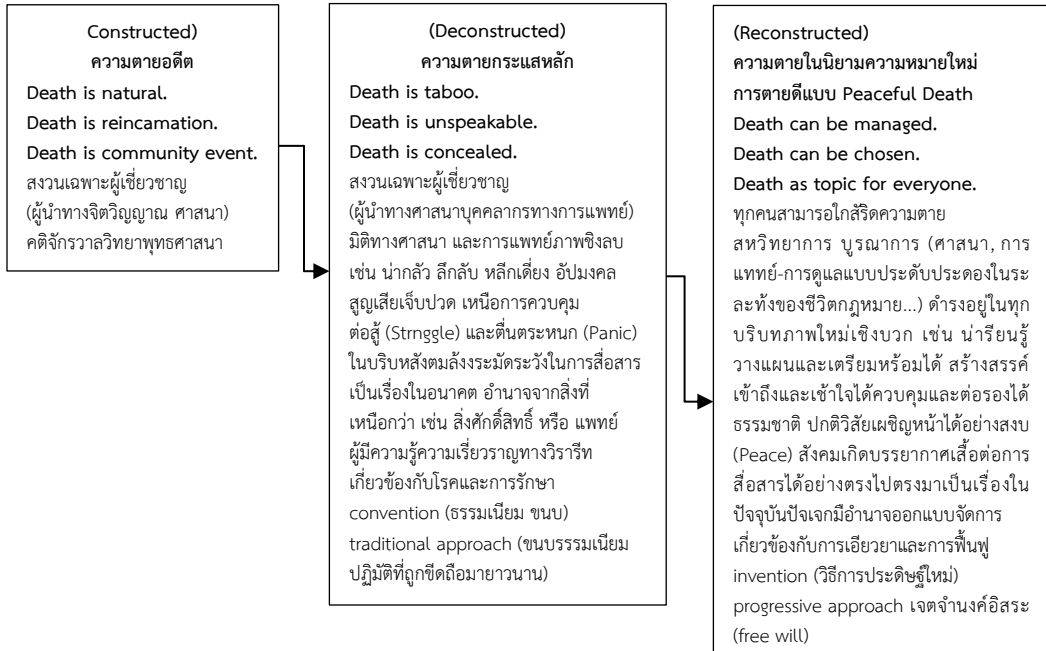
2. กลุ่ม Peaceful Death ได้ใช้ช่องทางสื่อใหม่ในการส่งเสริมสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับเรื่องความตายให้กับสังคม สร้างความเข้มแข็งให้กับ การขับเคลื่อนเรื่องการดูแลผู้ป่วยระยะท้าย โดยมุ่งตรงต่อการลดทอนภาพความน่ากลัวของความตาย สู่ความตายสื่อสารได้ พูดได้ มีภาพใหม่เชิงบวกและสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับมนต์ศักดิ์ชัยวิระเดช (2558) ที่ศึกษาการสื่อสารเรื่องความตาย ผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจ Peaceful Death : เรื่องการเผชิญความตายอย่างสงบในโลกดิจิทัล ไปยังกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ได้ตระหนักในเรื่องนี้มาก่อน เพื่อเปลี่ยนรูปแบบมาสู่การตระหนักรู้ และทำความเข้าใจเพื่อให้ผู้รับสารได้เข้าถึงและเตรียมพร้อมเผชิญความตายอย่างมีสติ ซึ่งเป็นการการวางกลยุทธ์ทางการสื่อสารที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งผลการศึกษา ชี้ให้เห็นว่า วิธีการเลือก Content เนื้อหาแต่ละส่วน เป็นรูปแบบการสื่อสารที่ลดทอนความเป็นนามธรรมของความตาย มาสู่ความเป็นรูปธรรมมากขึ้น และในส่วนการวางกลยุทธ์ทางการสื่อสารที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย โดยการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือที่เข้ามาสนับสนุนการส่งเนื้อหาให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมกับสังคมสมัยใหม่ ซึ่งออนไลน์เข้ามามีบทบาทมากขึ้น เป็นการลดทอนภาพจำในเชิงลบที่มีต่อประเด็นความตาย และเรียนรู้ว่าความตายเป็นเพื่อน พร้อมทั้งปฏิเสธว่าความตายคือความน่ากลัว แต่ให้หันมาเน้นการเตรียมตัวก่อนตาย เป็นการนำเสนอการสื่อสารสร้างความเข้าใจเรื่องความตายในบริบทใหม่ที่เข้าใจง่าย ความตายจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงภาพเดิม ๆ ที่ดูน่ากลัวและไม่อยากพูดถึง

3. การรับรู้การตายดีแบบ Peaceful Death มีความแตกต่างกันไป ตามภูมิหลัง ประสบการณ์และเหตุการณ์ที่ประสบ ผลการศึกษาที่ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เคล (Kehl, 2006) ที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเรื่อง Good death ในตะวันตกซึ่งทำให้พบว่า แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับ Good death เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับมุมมองของปัจเจกบุคคลโดยตรง ซึ่งอาจแปรเปลี่ยนหรือมีความหลากหลายไปตามเวลา สถานการณ์ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงมุมมองเกี่ยวกับ Good Death ในหลาย ๆ มุมมอง หรือหลาย ๆ นิยาม ได้แก่ การได้ตระหนักถึงความตายที่จะเกิดขึ้น การดำรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ การไม่ทำให้เกิดภาระการมีความสัมพันธ์อันดี การตายอย่างมีศักดิ์ศรี และการได้รับการดูแลใกล้ชิดจากครอบครัว มุมมองเรื่องการตายดีในงานวิจัยของ เคล เป็นมุมมองที่แสดงถึงความปรารถนาหรือเป้าหมายของชีวิตในช่วงวาระสุดท้าย งานวิจัยนี้นอกจากจะเน้นประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับนิยามและความหมายของ Good Death แล้ว ยังแสดงให้เห็นว่า เวลา สถานการณ์ ประสบการณ์ และมุมมองต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับการให้ความหมายของนิยามนั้น และสอดคล้องกับงานวิจัยในลักษณะเดียวกันนี้ แต่เป็นการศึกษาเปรียบเทียบมุมมอง 2 ด้านที่แตกต่างกัน คือ การศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับ Good death และ Bad death เป็นงานวิจัยของคิม และลี (Kim & Lee, 2003) ซึ่งศึกษาในประเทศเกาหลี เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ ทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับความตายนิยามของการตายดีคือการไม่เป็นภาระของครอบครัว การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในครอบครัว การเตรียมพร้อมที่จะตาย

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถสรุปเป็นกระบวนการหรือสร้างสู่การนิยามความหมายใหม่การตายดีแบบ Peaceful Death

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อให้เกิดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) ของประเทศในระบบการพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต รวมถึงการดูแลสุขภาพตั้งแต่เกิดจนกระทั่งวาระท้ายของชีวิต ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม สถาบันครอบครัว และชุมชน รวมถึงกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเป็นองค์กรหลักด้านสุขภาพที่มีหน้าที่หลักในการพัฒนาและอภิบาลระบบสุขภาพ สามารถนำผลการศึกษารั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ ต่อยอดขับเคลื่อนพัฒนาสุขภาวะของประชาชนในประเทศอย่างเป็นองค์รวมได้ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

สังคมควรจะได้รับการสร้างความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่ถูกต้อง ต่อการแสดงเจตจำนงในการเลือก หรือไม่เลือกรับการดูแลรักษาแบบใดแบบหนึ่ง หรือเลือกที่จะเสียชีวิต

ตามธรรมชาติ ซึ่งจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ป่วยและครอบครัวในการตัดสินใจที่มีผลต่อการดูแลรักษาที่ผู้ป่วยควรได้รับในการเจ็บป่วยระยะสุดท้าย และช่วยให้การสื่อสารระหว่างทีมสหสาขาวิชาชีพกับผู้ป่วยและครอบครัวในการประเมินและวางแผนการดูแลสำหรับผู้ป่วยทำได้เหมาะสม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาการสื่อสารของกลุ่ม Peaceful Death ซึ่งพยายามสื่อสารประเด็นเรื่องความตายในสังคมไทยเพียงเท่านั้น ข้อมูลที่ได้ยังไม่ครอบคลุมถึงการสื่อสารความตายในกลุ่มอื่น ๆ ดังนั้นควรมีการศึกษาการสื่อสารเรื่องความตายจากกลุ่มอื่น ๆ ร่วมด้วยเพื่อนำมาเปรียบเทียบจึงจะได้ผลการศึกษาที่มีความกว้างขวางครอบคลุม จนก่อคุณูปการแก่องค์ความรู้เรื่องการสื่อสารความตายในประเทศไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน. (2551). *สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับสื่อสารศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กาญจนา จิตต์วัฒน์. (2553). *การบูรณาการการเตรียมตัวตายในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับวัชรยาน* (ดุष्ณีนินท์พุทธศาสตร์ดุष्ณีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2550). *ความตาย กับวาระสุดท้ายของชีวิต คู่มือ การเรียนรู้มิติสังคมของการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ.
- พระมหาบุญมี มัลลาลชีโร. (2547). *พระพุทธศาสนากับความตาย*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้าวิชาการจำกัด.
- มนต์ศักดิ์ ชัยวีระเดช. (2558). การสื่อสารเรื่องความตาย ผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจ Peaceful Death: เรื่องการเผชิญความตายอย่างสงบในโลกดิจิทัล. *วารสารศาสตร์*, 8(2), 6-22.
- ศิริรัตน์ ปานอุทัย และคณะ. (2563). คุณลักษณะการตายดีตามการรับรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องในบริบทภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. *วารสารสภาการพยาบาล*, 35(4), 35-53.
- Bachmann, H., & Stanglin, D. (2018). *Freeing the elderly to choose their own death: David Goodall 104 has no doubts day before assisted suicide*. Retrieved March 1, 2019, from <https://www.usatoday.com/story/news>
- Berlo, D.K. (1960). *The process of communication: An introduction to theory and practice*. New York: Holt, Rinehart, and Winston.
- Eco, U. (1976). *A theory of semiotics*. Bloomington: Indiana University Press.

- Kehl, K. A. (2006). Moving toward peace: an analysis of the concept of a good death. *American journal of hospice and palliative medicine*, 23(4), 277-286.
- Kim, S & Lee, Y. (2003). Korean nurses' attitudes to good and bad death, life-sustaining treatment and advance directives. *Nurs Ethics*, 10(6), 624-637.
- Knox, P. (2018). *Gone peacefully: Who was Dr David Goodall, when was his death in a Swiss euthanasia clinic and who was the Australian scientist's wife*. Retrieved April 20, 2019, from <https://www.thesun.co.uk/news/6197462>
- Livni, E. (2018). *An Australian scientist's rational suicide stirs international controversy*. Retrieved April 20, 2019, from <https://qz.com/1275376/>
- PPTV Online. (2019). *Last farewell post! A young Thai man has a brain tumor and is flown to Switzerland to undergo euthanasia*. Retrieved March 30, 2019, from www.pptvhd36.com/99240
- Staff, G. (2014). *Euthanasia and assisted suicide laws around the world*. Retrieved April 20, 2019, from <https://www.theguardian.com/society/2014/>

